

TEODOR COTELNIC
Institutul de Filologie
(Chișinău)

OBSERVAȚII ASUPRA UNOR ABREVIERI ÎN ROMÂNĂ CONTEMPORANĂ

Abstract. In the Romanian language the phenomenon of abbreviation has grown in the last decades of the last century. The procedure corresponds to the intense rhythm of life characterized by saving of time, space and energy. It meets the needs of contemporary man to express himself as concisely as possible. Although on abbreviation of words or word-groups in Romanian many studies have been written, this issue still deserves to be called into question as many poorly known practical aspects concerning spelling, pronunciation and their appropriate decoding have remained unsolved yet. That is why in this article, on the basis of abbreviations extracted mostly from republican periodicals, we have tried to make some comments, suggestions, recommendations, additions to what has been published so far, especially for abbreviations formed from initials (successive and non-successive letters and sounds) of compound proper names which are quite common in contemporary language. Most of difficulties faced with this type of abbreviations refer to content (decoding), they are related to nominal flexion (gender, number, case, articles), to capitalization (with or without a dot), to their connections with general vocabulary.

Keywords: abbreviation, accent, acronym, reading, hyphen, decoding, fragmentation, script, (lexical) borrowing, letter, pronunciation, spelling, shortening, dot, reduction, segmentation, sign, logo, symbol, sound, truncation.

Limba română, ca și alte limbi, posedă un număr mare de abrevieri, alcătuite atât din litere inițiale, cât și din segmente (arbitrare) și mixte sau combinate (inițiale și segmente; segmente și cuvinte întregi; inițiale, segmente și cuvinte). Fenomenul abrevierii a luat amploare în ultimele decenii ale secolului trecut, mai ales după declararea independenței Republicii Moldova (27 august 1991). Odată cu transformarea relațiilor social-politice din țară, au apărut întreprinderi și instituții cu totul noi, paralel cu două denumiri: prima forma obișnuită, neprescurtabilă și cea de a doua – abrevierea, sigla – abrevieri corespunzătoare noilor realități adecvate. Concomitent au dispărut sau au fost rebotezate unele instituții vechi. Aceeași soartă au avut-o și abrevierile corespunzătoare. Desigur, ne interesează avalanșa de abrevieri, evidentă atât prin numărul siglelor, cât și prin frecvența utilizării lor, în etapa actuală.

Sporirea continuă a cantității de informație i-a determinat pe mânuitorii de condei să micșoreze volumul textului prin crearea a tot felul de prescurtări. Procedeu prin care se obțin lexeme mai economice din punct de vedere fonetic, de altfel răspândit din plin în limbile de circulație internațională (franceza, engleza, italiana, rusa, germana), de unde româna le-a împrumutat, indiferent de limba de origine, corespunde ritmului intens de viață

de astăzi, caracterizat prin economie de timp, de spațiu tipografic și de energie; corespunde necesității omului contemporan de a se exprima cât mai concis. Apărute din necesitatea de a reda cât mai rapid obiecte și noțiuni noi, legate de profundele prefaceri economice și social-politice din țară, de a denumi diferite preparate, mașini, detalii, instrumente, folosite din belșug în diversele ramuri ale economiei naționale, abrevierile pătrund în vorbirea colocvială. La răspândirea lor contribuie de asemenea înmulțirea în zilele noastre a tot felul de întreprinderi, instituții, organizații, partide, societăți, asociații naționale și internaționale ale căror denumiri sunt lungi și nu se întipăresc atât de ușor în mintea maselor largi. În consecință, denumirile de acest fel sunt substituite prin prescurtări.

Alte cauze ce înlesnesc accelerarea procesului de răspândire a abrevierilor în vocabularul limbii române țin de stabilirea și consolidarea relațiilor neîntrerupte în domeniul științei și tehnicii cu alte popoare și țări, de schimbul intens de informație prin intermediul internetului, de împrumuturile lexicale reciproce, de internaționalizarea terminologiei, de colaborarea nemijlocită la procesul de creare a terminologiei. Cu toate că cea mai mare parte din abrevieri ține de lexicul terminologic, de nomenclatură, îngust departamental – fapt ce le limitează sfera de funcționare – ele pătrund, ca orice terminologie profesională, în stilul publicistic, în limba comunicării de masă.

Tendința de formare a abrevierilor se explică nu numai prin factori extralingvistici. În epoca revoluției tehnico-științifice abundența de abrevieri este legată și de interacțiunea ce există între legitățile interne și externe de dezvoltare a limbii. Modificarea condițiilor vieții sociale, progresul tehnic, necesitatea unei comunicări operative joacă un rol important în procesul de formare a unor noi unități de comunicare – proces pentru care există premise în chiar sistemul limbii și care se manifestau până nu demult doar sporadic.

* * *

Deși despre abrevierea unor cuvinte sau îmbinări de cuvinte s-au scris până în prezent mai multe materiale [1, p. 152-172; 2, p. 3-11; 3, p. 34-40; 4, p. 36-40], problema merită totuși să fie pusă în discuție, deoarece diverse aspecte de ordin practic mai puțin cunoscute privind ortografia, ortoepia și decodarea lor corespunzătoare au rămas încă nesoluționate. După cum constată Silvia Pitiriciu „problema folosirii abrevierilor sub diverse aspecte (grafic, fonetic, gramatical și semantic) rămâne încă nerezolvată, punând adesea în dificultate pe cei care le utilizează sau intră în contact cu ele. În limba scrisă există numeroase inadvertențe date de numărul literelor care constituie expresia grafică a abrevierii, scrierea cu literă majusculă sau minusculă, cu sau fără punct, cratimă sau diverse semne grafice, atribuirea unui anumit gen siglelor substantive proprii, determinarea cu ajutorul adjectivelor, acordul cu verbul predicat etc. [5, p. 15].

Cu părere de rău, nici unicul *Dicționar de abrevieri și simboluri*, apărut în 1998 la editura ALL Educațional, avându-i ca autori pe Silvia Pitiriciu și Dragoș Vlad Topală, care de altfel este binevenit și foarte util, dar ajuns o raritate bibliografică în Republica Moldova, nu a devenit, după cum se menționează în Prefață „un ghid sigur în confuzia cotidiană”, provocată de abrevieri.

Iată de ce considerăm necesar ca pe baza unor formații abreviare excerptate mai ales din publicațiile periodice republicane să facem unele observații, sugestii, completări

față de ceea ce s-a publicat până în prezent, în special, pentru abrevierile formate din inițialele (litere și sunete succesive sau nesuccesive) ale numelor proprii compuse, destul de frecvente în limba contemporană. Cele mai multe probleme care apar la acest tip de abrevieri se referă la conținut, comportament și conexiunile lor cu lexicul general al limbii.

Trebuie menționat din capul locului că deși sunt asemănătoare prin natura lor lexicală cu cuvintele curente din vocabular, abrevierile formate din inițiale sunt totuși unități specifice, deoarece caracterul lor de semn este într-o anumită măsură diferit de cel al unității lexicale obișnuite. Ele sunt semne motivate prin existența unității nominative primitive (primare, de bază), apropiindu-se într-o oarecare măsură de semnele convenționale; ele fixează de cele mai multe ori un raport univoc între semnificant și semnificat; provoacă schimbări doar în planul expresiei nominative primare, comprimând-o, pe când planul conținutului rămâne nemodificat.

Majoritatea lor nu pot concura cu cele mai obișnuite cuvinte în ceea ce privește structura semantică, posibilitățile expresive. În sfârșit, ele se caracterizează prin mobilitate sau instabilitate, sunt efemere, au o existență limitată, fiind „marcate pe scară temporală” [6, p. 19]. Odată cu dispariția unităților lexicale primitive dispar și abrevierile lor corespunzătoare sau suportă modificări succesive. Compară: *CCCEC* (= Centrul pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției) < *CNA* (= Centrul Național Anticorupție); *MÎ* (= Ministerul Învățământului) < *MÎP* (= Ministerul Învățământului Public) < *MET* (= Ministerul Educației și Tineretului) < *ME* (= Ministerul Educației); *MCTN* (= Muzeul Central al Ținutului Natal din RSSM) < *MNEIN* (= Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală din Republica Moldova); *ISPRI* (= Institutul de Studii Politice și Relații Internaționale) < *USPEE* (= Universitatea de Studii Politice și Economice Europeană „Constantin Stere”); *ISMC* (= Institutul de Stat de Medicină din Chișinău) < *USMF* „Nicolae Testemițeanu” (= Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițeanu”); *MOS* (= Ministerul Ocrotirii Sănătății) < *MS* (= Ministerul Sănătății); *CMS* (= Conservatorul Moldovenesc de Stat „Gavriil Musicescu”) < *AMTAP* (Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice) etc., etc.

Totodată trebuie să amintim că nu toate denumirile și abrevierile lor aferente, apărute ca urmare a transformărilor sociale și politice de după august 1991 au fost aduse la realitate. Deși au trecut de atunci 22 de ani, unele denumiri perimate de instituții vechi continuă să circule nestingerit în uz până astăzi.

Avem în vedere, în special, unitățile lexicale ce cuprind în componența lor denumirea „Republica Moldova”, denumire adoptată de Parlamentul de la Chișinău la 23 mai 1991. Astfel, cunoscuta abreviere *AȘM* (= Academia de Științe a Moldovei) ar trebui să se numească a *Republicii Moldova*, deoarece ea nu reprezintă întreaga Moldovă, deci corect *AȘRM*.

La fel trebuie rectificate și alte abrevieri de acest tip: *AMEM* < *AMERM* (Asociația Managerilor Educaționali din Republica Moldova); *AMTAPM* > *AMTAPRM* (Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Republica Moldova); *CNSM* > *CNSRM* (Confederația Națională a Sindicatelor din Republica Moldova); *ERENM* > *ERENRM* (Expoziția Realizărilor Economice din Republica Moldova); *UAPM* > *UAPRM* (Uniunea Artiștilor

Plastici din Republica Moldova); *USM* > *USRM* (Universitatea de Stat din Republica Moldova); *UTM* > *UTRM* (Uniunea Tineretului din Republica Moldova) etc.

Este supărătoare folosirea pleonastică a unor formații abreviate în vorbirea cotidiană, la radio și la televiziune. Astfel, cele mai multe firme din zilele noastre conțin abrevierea SC sau SA ori SRL, în care sigla *S* echivalează cu *societate* (comercială, respectiv pe acțiuni, cu răspundere limitată), exprimată uneori cu cuvântul întreg: „SC Diosem SRL”, „Societatea pe acțiuni SC Călărași SA”. Același lucru avem și în sintagma „Clubul FC Nantes”, deși abrevierea *FC* conține referirea de *club* (de fotbal). Vezi mai amănunțit [7, p. 3]. Cu atât mai neplăcută este apariția pleonasmului în presa scrisă, precum: ...atere seminare cu activul sindical al AȘM din Republica Moldova sunt organizate anual... (LA, 30 mai 2013, p. 8); Interviu cu Valeriu Dorogan, prorector al Universității UTM (LA, 2 august 2012, p. 3)*.

Întrebuințarea corectă a abrevierilor ce au luat naștere din îmbinări de cuvinte și/sau denumiri compuse impun respectarea anumitor norme. Adeseori unele dintre aceste prescurtări sunt scrise diferit (ortografiate cu sau fără punct). În cazul de față se crează o situație dificilă referitor la punerea punctelor interioare între termenii abrevierii. Cu regret, *Normele ortografice, ortoepice și de punctuație ale limbii române* (Chișinău, ed. Lumina, 1991) nu dă *nici o* indicație în această privință, iar *DOOM*-ul (ediția a doua, 2005, p. XLIII) recomandă scrierea abrevierilor compuse din mai multe inițiale majuscule cu sau fără punct între literele componente. În inventarul existent azi în limba română majoritatea acestor abrevieri sunt ortografiate fără puncte despărțitoare. De exemplu: ... autoritățile nu au de gând să creeze noi ZEL-uri (A, 20 iulie 2012, p. 1); ... PLDM a înaintat candidatura lui Iurie Leancă la funcția de prim-ministru al RM (GC, 17 mai 2013, p. 4); ... banii oferiți de CNAM sunt insuficienți pentru a achita un salariu decent pentru lucrătorii medicali... (Ibidem, p. 19); A fost câștigat proiectul PNUD Moldova (F, 12 martie 2011, p. 4); Un loc aparte îl ocupă colaborarea bilaterală cu ASEM; USM; USB; UPSC (LA, 15 martie 2012, p. 7); Conferința a fost organizată de OSCE (T, 22 iunie 2012, p. 9); S-a majorat PIB-ul cu mult (TM, 21 septembrie 2011, p. 2); La ședința din 17 iunie nu s-au prezentat consilierii fracțiunilor PCRM, PPCD, PSD, PCUM (ZG, 19 iunie 2008, p. 2) etc., etc.

Se pare că scrierea fără puncte interioare nicidecum nu este obstacol pentru economia de timp și de spațiu grafic, de energie. Dacă uzajul acesta va continua într-un viitor mai apropiat sau mai depărtat, toate abrevierile compuse din litere inițiale ar trebui scrise fără puncte interioare. Bineînțeles, urmează doar ca tendința actuală de renunțare la punct să fie reglementată în mod oficial.

Prezintă dificultăți și felul cum trebuie rostite abrevierile formate din inițialele unităților lexicale din care au provenit. Stabilirea unor reguli mai mult sau mai puțin rigide este legată de unele greutăți specifice. Vorba e că aceste prescurtări, spre deosebire de alte lexeme ale vocabularului, nu apar în calitate de cuvinte gata. În procesul creării și funcționării lor în vorbire ele suportă, după cum se știe, diferite modificări semantice, gramaticale, fonetice, de accent, prin urmare devin cuvinte normale. Toate acestea complică stabilirea unor reguli ortoepice obligatorii, valabile pentru tot sistemul de abrevieri.

* Materialul ilustrativ a fost excerptat din ziarele: Adevărul = A, Făclia = F, Gazeta de Chișinău = GC, Timpul = T, Tinerimea Moldovei = TM, Ziarul de gardă = ZG. Cifrele din paranteze indică luna, anul și pagina.

Cele mai multe confuzii apar la rostire: se pronunță după modelul general românesc sau după un model străin. Dat fiind că unele consoane în simboluri și abrevieri au variante de rostire consacrate în uz, se deosebesc de pronunțarea obișnuită pentru denumirea lor: f(ef), g (ge), h (haș), n (en), r (er), s (es), z (zet). În diferite situații apar inconsecvențe în privința rostirii, citirii lor după model românesc sau străin. După pronunțare abrevierile de acest fel se pot grupa în cuvinte de tip silabic și de tip alfabetic. Dacă primele, datorită vocalelor din componență se rostesc ca niște cuvinte obișnuite (de ex., *NATO*, *nep*, *SUA*), apoi cele de tip alfabetic, având o configurație fonetică deosebită de cea a cuvintelor obișnuite, se rostesc anevoios. Cu toate că au la bază rostirea literelor care notează consoane ca în alfabet (fiecare consonantă e însoțită de vocalele de sprijin *e* sau *a*, după cum se citesc literele respective ale alfabetului românesc), la rostirea lor apar multe dificultăți, dictate de diferitele moduri de rostire a literelor din alfabet, de felul de distribuire a vocalelor și consonantelor, de cantitatea sunetelor din corpul abrevierii. Și totuși, abrevierile alcătuite numai din consoante sau numai din vocale se citesc numai pe litere: *CSȘDT* (ce-se-șe-de-te) C[onsiliul] S[uprem pentru] Ș[tiință și] D[ezvoltare] T[ehnică]; *BTT* (be-te-te) B[iroul de] T[urism și] T[ranzații]; *AIE* (a-i-e) A[lianța pentru] I[ntegrare] E[uropeană]; *UE* (u-e) U[niunea] E[uropeană]; *EAU* (e-a-u) E[miratele] A[rabe] U[nite].

Unele abrevieri de acest tip prezintă mai multe variante fonetice, în dependență de modul de rostire a literelor alfabetului. Au mai multe variante mai ales împrumuturile. De ex., *AISS* (a-i-se-se și aiss) < fr. A[ssation] I[nternationale de la] S[ecurité] S[ociale] = Asociația Internațională de Securitate Socială; *IBM* (i-be-me și ai-bi-em) < engl. I[nternational] B[usiness] M[achines] (Corporation) = Compania Internațională de Calculatoare (SUA). Prescurtarea *SOS* < engl. save our souls = (salvați sufletele noastre) se citește în limba noastră atât *es-o-es*, ca în engleză sau franceză, de unde a fost împrumutată, cât și *se-o-se* (mai detaliat vezi [8, p. 185-223; 19, p. 170-179]).

La rostirea abrevierilor împrumutate trebuie să se țină seama că în fiecare limbă aceeași unitate abreviată, deși scrisă la fel, se pronunță diferit, conform felului ei de a citi literele alfabetului. Cf., *NBC* < engl. N[ational] B[roadcasting] C[ompany] = Compania Internațională de Radiofuziune (SUA) se citește în engleză *en-bi-si*, în franceză *en-be-se*, iar în română *ne-be-ce*.

Uneori siglele de origine străină se pronunță în română ca în limba din care provin: *FSB* (fe-se-be) < rus. Ф[едеративная] C[лужба] Б[езопасности] = Serviciul Federal de Securitate; *AFP* (a-fe-pe) < fr. A[gence] F[rance]-P[resse] = Agenția de Presă Franceză; *BBC* (bi-bi-si) < engl. B[ritish] B[roadcasting] C[orporation] = Societatea Britanică de Radiodifuziune.

Unele abrevieri ridică problema modului lor de accentuare. De regulă, abrevierile terminate în consoane sau în vocale au accentul pe ultima silabă (de ex.: *CCS* (ce-ce-sé) = C[onsiliul] C[entral al] S[indicatelor]; *ADE* (a-dé) = A[genția de] D[ezvoltare] E[conomică], iar cele sfârșite în orice vocală, cu excepția lui *e*, au accentul pe penultima sau antepenultima silabă: *CEDO* (cé-do) C[urtea E[uropeană a] D[repturilor] O[mului]; *NASA* (ná-sa) < engl. N[ational] A[eronautics and] S[pace] A[dmistration] = Administrația Națională pentru Aeronautică și Spațiul Cosmic (SUA); *CSI* (cé-se-i) C[omunitatea]

S[tatelor] I[ndependente]; *TVA* (té-ve-a) taxa pe valoare adăugată (vezi mai amănunțit [10, p. 135]). Ca și cuvintele obișnuite din vocabular unele abrevieri au variante de accentuare: *ONU* (ó-nu și o-nú); *ADAS* (á-das și a-dâs). Deși unii cercetători recomandă primul tip de accentuare (vezi [8, p. 22]).

Nu totdeauna lucrurile sunt clare și la nivel gramatical, deoarece unitățile abreviate au un comportament morfologic eterogen. Cele mai multe dificultăți au loc la atribuirea unui anumit gen siglelor substantive proprii. Genul substantivelor de acest fel depinde de terminația abrevierilor substantive, substantivele terminate în consoană sau în vocalele *a* accentuat, *e*, *i*, *o*, *u* sunt fie masculine, fie neutre, iar cele terminate în *a* neaccentuat sunt de obicei feminine (vezi [11, p. 160]). Cu toate acestea, unele formații abreviative sfârșite în consoană sunt determinate în mod greșit de adjective la genul feminin. Compară exemplele: Este Eminent al Învățămintului Public din *fosta RSSM* (F, 12 martie 2011, p. 7); ... regimul comunist de ocupație, reintrodus cu armele în *numita RSSM*, a provocat foamete fără precedent ... (LA, 15 iulie 2012, p. 2); Am colindat *întreaga URSS* (F, 12 martie 2011, p. 4).

Substantivele abreviate de acest fel se comportă diferit în ceea ce privește articularea cu articolul hotărât: unele primesc articolul, în timp ce altele sunt întrebuițate numai în forma nehotărâtă. În cazul dat trebuie distinse substantivele comune de cele proprii. Numele comune, de altfel puține la număr, primesc articolul enclitic și se declină ca orice substantiv obișnuit: *laser* (< engl. I[ight] a[mplification by] s[timulated] e[mission of] r[adiation] = amplificare a luminii prin emisie stimulată a radiației), *laserul*, *laserului*, *laserele*; *nep*, *nepul*, *nepului* (< rus. н(овая э[кономическая] п[олитика] = noua politică economică; *radar* (< engl. r[adio] d[etecting and] r[anging] = detectare și reperare prin radio), *radarul*, *radarului*, *radare*.

Compartimentul numelor proprii, indiferent dacă acestea sunt create pe teren românesc sau sunt împrumutate, se întrebuițează, de regulă, ca substantive invariabile: Potrivit lui Candu, alegerile anticipate nu sunt convenabile pentru *PLDM* (JC, 17 mai 2013, p. 4); ... prevenirea maladiei *HIV-SIDA* (F, 24 ianuarie 2009, p. 1); *AIPA* nu mai primește cereri pentru subvenționarea agriculturii (T, 22 august 2012, p. 6); ... acționarii acestei bănci nu sunt supuși investigațiilor la *CCCEC* și nici în cadrul *CSS* (ZG, 19 iunie 2008, p. 2).

La fel ca și substantivele comune, cele proprii uneori se articulează și se declină. Una și aceeași abreviere poate avea ambele comportamente: cu sau fără articol enclitic. Comp.: Vrea să fie directorul *SIS* (A, 22 august 2012, p. 7); *SIS*-ul desfășoară puternice acțiuni operativ-informative (LA, 19 iunie, 2012, p. 2); ... îmi imaginez ce s-ar fi întâmplat dacă șeful comunist al *SIS*-ului ar fi găsit măcar o foiță sau cel puțin un singur rând scris de mine (LA, 28 iunie 2012, p. 1).

Inadvertențe de acest fel apar chiar pe aceeași pagină a publicației. Cf.: În cadrul *NKVD* erau echipe de asasini (LA, 5 iulie 2012, p. 2); Au fost găsite gropi comune, în care *NKVD*-ul a împușcat și îngropat cel puțin 5 000 de basarabeni (Ibidem); Chișinăul a fost distrus nu de bombardamentele aviației germane, ci de diversioniștii *NKVD*-ului (Ibidem).

Desigur, nu orice substantiv propriu alcătuit din sigle poate fi articulat cu articol enclitic. Formele articulate de nominativ și de genitiv-dativ ale unor abrevieri produce efecte auditive neplăcute sau evocă noțiuni nedorite, sunt reprobabile și trebuie evitate obligatoriu. Cf.: *CEAEO*-ul, *CEAEO*-ului (= Comisia Economică pentru Asia și Extremul Orient); *FSLÎ*-ul, *FSLÎ*-ului (= Federația Sindicatelor Libere din Învățământ).

Cât privește numărul, majoritatea substantivelor proprii formate din abrevieri nu au plural, pentru că sunt nume proprii sau nume de materie. Neutrelor formează de cele mai multe ori pluralul cu ajutorul desinenței *-uri*, care se separă neapărat de unitatea abreviată prin cratimă: *CD* [citit *sidi*] (< engl. c[ompact] d[isk] = compact disc): Mărturie sunt *CD*-urile sale care ilustrează drumul ascensiunii către performanța râvnită (LA, 14 februarie 2011, p. 8).

Totodată trebuie menționat că orice inadvertență sau incorectitudine complică raportul dintre scriere și lectură, dintre scriere și decodare, îngreuiază înțelegerea reală a comunicării.

Principiul economiei mijloacelor lingvistice, al comprimării enunțului nu trebuie absolutizat, pentru că, după cum vom vedea, poate să influențeze negativ asupra conținutului exprimat. Se poate vorbi de economie numai atunci, când informația pusă în circulație este cunoscută sau ușor descifrată de persoana care o receptează. În caz contrar unitatea abreviată devine economă numai din punctul de vedere al emițătorului, dar nu și din cel al receptorului. Ca să priceapă conținutul exprimat, acesta din urmă e nevoit să irosească mult mai multă energie mentală decât pentru a citi titulatura completă (neabreviată). Cheltuind o mulțime de energie intelectuală pentru descifrare, persoana ce receptează informația poate chiar nici să nu dea de urma sensului formației de bază. Tocmai din acest motiv abrevierile sunt comparate cu cuvintele încrucișate, la dezlegarea cărora se cer anumite operații intelectuale și energie mentală. Iată de ce abrevierile din inițiale trebuie formate cu chibzuială. Din păcate, nu totdeauna se ține cont de acest lucru. Pe lângă abrevierile bine cunoscute, încetățenite și cristalizate în limbă (uz) datorită unei întrebuintări frecvente, apar în publicațiile periodice și o mulțime de abrevieri pe care le înțeleg doar cei inițiați. Concludente în acest sens ni se par exemplele:

Mircea Cosma, președintele Consiliului Județean Prahova recent denumit reprezentant special al *UNCIR* în relațiile cu R. Moldova (LA, 11 aprilie 2013, p. 7); Programul *ACES* a fost inițiat de către *ERSTE*... (F, 15 iunie 2011, p. 10); Din 2004 rețeaua *RENAM* este integrată în rețeaua *GEANT* împreună cu *NREN*-urile țărilor europene (T, 9 februarie 2012, p. 6); ... a fost fondat de *USAID/IREX* (F, 22 aprilie 2011, p. 1); Participanții laboratorului *CMiop* au propus mai multe soluții (F, 14 octombrie 2011, p. 10); ... comunicări au fost prezentate de psihologii de la *DGETS, CIDDCM* (F, 7 mai 2001, p. 6); În baza ordonanței *OUP SUP* a Comisarului general de poliție din municipiul Chișinău ... a fost efectuată e expertiză medico-sanitară suplimentară ... (LA, 17 ianuarie 2013, p. 5); În funcție de sarcina didactică aplic următoarele metode *IGSAW* (mozaic), *SINELG* (F, 2 aprilie 2011, p. 3) etc., etc.

Prescurtările de tipul celor din exemplele citate nu sunt accesibile pentru publicul larg de cititori. La rostirea și reținerea lor se cer, probabil, nu mai puține eforturi din partea

cititorilor neinițiați decât pentru rostirea și reținerea în memorie a titlaturii complexe a instituțiilor, a întreprinderilor sau a organizațiilor respective. Pentru a nu-l sili pe cititor să se transforme într-un dezlegător de șarade (rebusuri) și, totodată, pentru a face economie de material lingvistic, e necesar ca abrevierile cunoscute numai de un cerc restrâns de specialiști, indiferent dacă sunt creații autohtone sau împrumuturi din alte limbi, să fie însoțite de unele explicații marginale. Procedează just publicațiile periodice care atunci când prescurtările apar pentru prima dată le explică sau sunt prezentate imediat după formațiile de bază din care au provenit, urmând ca în continuare, după un anumit timp de familiarizări să fie folosite singure în context. Cf.: Acest articol a fost scris în cadrul unui proiect realizat cu suportul Academiei pentru Dezvoltarea Educațională (AED), organizație implementatoare a programului Consolidarea Capacității de Monitoring a Societății Civile în Republica Moldova (CCMSCM); cu suportul tehnic din partea Consiliului pentru Cercetări și Schimburi Internaționale (IREX), în baza acordului de cooperare cu Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) (ZG, 19 iunie 2008, p. 7); Consiliul de Conducere a Federației din Republica Moldova a Asociațiilor, Centrelor și Cluburilor UNESCO (FMCCU) anunță ... (LA, 1 august 2013, p. 8); Asociația Culturală Pro Basarabia și Bucovina (ACPBB) a avut oaspeți dragi din R. Moldova (LA, 11 aprilie 2013, p. 3); Casa Republicană de Cultură și Creație Artistică a Tineretului Studios (CRCCATS) (F, 28 decembrie 2011, p. 9); ... în zonele economice libere (ZEL) producția industrială a fost în creștere (A, 22 august 2012, p. 5) etc.

Cine știe, cu timpul unele dintre aceste abrevieri, având o întrebuițare frecventă în publicațiile de masă, vor ajunge să fie înțelese și fără formațiile de bază, dar deocamdată au nevoie de explicații.

Mai multe dificultăți apar la decodarea împrumuturilor abreviate. Deoarece formațiile de bază, din care au luat naștere acestea, de obicei, lipsesc în limba română, descifrarea lor adesea este imposibilă. Adaptarea lor, ca și în alte limbi (vezi 12, p. 8), se înfăptuiește, fie prin redarea întocmai în limba noastră a aspectului fonetic al abrevierii străine, fie prin tendința de a păstra în abrevierea tradusă sau transliterată motivarea semantică și derivativă pe seama modificării fonetice. Problema merită să fie supusă unei cercetări separate.

Vorbind de ortoepia abrevierilor, trebuie menționat că nu toate sunt eufonice. În realitatea vie a limbii se întâlnesc o mulțime de abrevieri lipsite de armonie, cacofonice, ce se rostesc greoi, sunt confuze și produc asociații nedorite. Se disting în această privință abrevierile alcătuite din șiruri lungi de consoane citite izolat. Cu părere de rău, formații de acest fel nu duc lipsă nici publicațiile noastre periodice: ... doresc foarte mult să fiu în Uniunea Europeană, nu în URBA (LA, 7 martie 2013, p. 3); ... datorită acestui concurs organizat de colectivul CRCCATS fiecare participant a cules o părticică din comorile naționale (F, 28 decembrie 2011, p. 9); ... a realizat investigații valoroase teoretice și aplicative în cadrul a 23 de proiecte internaționale (JNCO „Copernicus”, CRDF, CRDF/MRDA, FRCF, SDC, WECF, IPEN) (LA, 22 noiembrie 2011, p. 6); șef de catedră ȘULM, UCCM (LA, 25 aprilie 2013, p. 6); șef al Centrului Metodic DGITS Rezina (F, 2 octombrie 2011, p. 8); IMSP CRDM anunță darea în locațiune a spațiului cu destinație Cantină ... (LA, 11 iulie 2013, p. 8); Misiunea specială de contracarare trebuia să o realizeze polițiștii BPDS ... (LA, 20 iunie 2013, p. 2) etc.

Este necesar ca la crearea abrevierilor să fie folosite toate sursele derivative de care dispune limba, iar atunci când le punem în circulație trebuie să dăm dovadă de mai multă imaginație și cultură lingvistică. Chiar și la abrevierile eufonice, îndeosebi în textele adresate unui public larg, se recomandă discernământ, prudență și utilizarea lor cu măsură în limitele strictei necesități. Întrebuințarea exagerată are consecințe negative asupra enunțului, existând pericolul de a produce confuzii, de a-l dezorienta pe cititor.

În concluzie amintim că s-ar fi putut discuta și alte aspecte ale abrevierilor, dar obiectivul nostru a fost actualizarea tematicii acestui fenomen în plină acțiune. Cu toate că are un caracter instabil, inventarul abrevierilor compuse din inițiale sporește neconținut atât prin creații proprii, cât și prin împrumuturi din alte limbi. Ele sunt o realitate de care nu ne putem dispensa, de aceea nu trebuie neglijate. Materialul de fapte examinat a demonstrat că lipsa unei analize aprofundate a tipurilor de abrevieri, a unor norme rigide ortografice și ortoepice implică dificultăți la decodarea lor. Se cuvine să li se acorde locul cuvenit în studiile de lexicologie, să fie fixate în dicționarele explicative și în manuale.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Котелник Ф. С. *Ун компартимент negliжат ал лексиколулуй (Абревиериле формате дин инициале)*. Țн: Студий де лексикографие ши лексиколожие. – Кишинэу, 1973, п. 158-172.
2. Котелник Ф. *Деспре ынтребуинцаря унор абревиатурь*. Țн: Култиваря лимбий. – Кишинэу, 1979, п. 3-11.
3. Думбрэвяну И. М. *К языковой природе аббревиации*. Țн карта: Строй и функционирование романских и германских языков. – Кишинев, 1982, с. 34-40.
4. Константинович, Елена. *Консидеренте привинд феноменул абревиерий*. Țн: Лимба ши литература молдовеняскэ, № 4, 1985, п. 30-36.
5. Pitiriciu, Silvia. *Introduce în studiul abrevierilor*. Țн: Silvia Pitiriciu, Dragoș Vlad Topală. Dicționar de abrevieri și simboluri. – București: Editura ALL Educațional, 1998, p. 8-16.
6. Горбачевич К. С. *Вариативность слова и языковая норма*. – М., 1978, с. 19.
7. Avram, Mioara. *Abrevieri din actualitate*. Țн: Limba și literatura română. – București, 1955, nr. 1, Anul XXIV, p. 3-6.
8. Pitiriciu, Silvia. *Abrevierile în limba română*, ediția a II-a revăzută. – Craiova: Scrisul Românesc, 412 p.
9. Stoichițoiu Ichim, Adriana. *Creativitate lexicală în româna actuală*. – București: Editura Universității din București, 2006, p. 117-231.
10. Avram, Mioara. *Abrevierile*. Țн: Ortografie pentru toți. – București, 1990, p. 125-136.
11. Ciobanu, Fulvia. *Substantive compuse din abrevieri*. Țн: Formarea cuvintelor în limba română, vol. I, Compunerea, de Fulvia Ciobanu și Finuța Hasan. – București, 1970, p. 151-165.
12. Арутюнов А. П. *О способах представления иностранных аббревиатур в языке заимствования*. Țн: «Учёные записки Московского пед. ин-та им. В. И. Ленина». – Вопросы немецкой филологии, № 366, 1970, с. 8.